

■ Blok 1

Dit vragenblok gaat over de hofcultuur en het Franse theater in de zeventiende eeuw. Hierbij wordt ingegaan op het werk van Molière, die de Franse komedie ontwikkelde en op hoog niveau bracht.

tekst 1 Het Franse hof van de zeventiende eeuw liet zich inspireren door de Italiaanse cultuur. In het theater bleek deze invloed, zowel in het komische als in het tragische genre, belangrijk voor de ontwikkeling van het Franse drama.

1p 1 Verklaar waarom het Franse hof destijds op de Italiaanse cultuur gericht was.

tekst 1 Het Franse theater kon zich gaan ontwikkelen door toedoen van kardinaal Richelieu. Met zijn inzet droeg hij bij aan de professionalisering van het theater en de sociale acceptatie ervan.

2p 2 Bespreek voor beide aspecten de betekenis van zijn bijdrage.

Binnen het nieuwe culturele klimaat konden de Franse tragedies, onder meer die van Racine, tot ontwikkeling komen. Deze waren gebaseerd op de structuur van de klassieke tragedie en opgebouwd volgens de aristotelische principes.

3p 3 Noem vier regels die golden voor deze klassieke vormstructuur.

video 1 *Op videofragment 1 zie je een stukje uit een film over het leven van Molière. Hij doet auditie voor de koning in paleis het Louvre. In het eerste deel van het fragment zie je Molière in de rol van Nicomède uit de gelijknamige tragedie van Corneille. Daarna speelt hij de knecht in de klucht De verliefde dokter.*

4p 4 Beschrijf de speelstijl van Molière in de tragedie en in de klucht. Leg tevens uit waarom hij deze verschillende speelstijlen hanteert.

video 1 *Molière oogstte weinig succes als vertolker van tragedies. De rol van komiek was hem meer op het lijf geschreven. Zijn bijzondere talent werd door Lodewijk XIV onderkend en gehonoreerd: Molières gezelschap kon zich vestigen in Parijs en mocht gebruik maken van het koninklijke theater Le Petit-Bourbon.*

Molière maakt in zijn speelstijl in de klucht gebruik van komische elementen die ook tegenwoordig nog grappig gevonden worden, zoals je kunt zien in videofragment 1.

3p 5 Bespreek drie van deze komische elementen.

tekst 2 *Molière liet zich niet leiden door de voorschriften en artistieke smaak van de Académie Française. Hij schreef weliswaar klassieke komedies, maar ook kluchten, komedieballetten en spektakelstukken. Zijn voornaamste doel was het veroveren van de waardering van een breed theaterpubliek.*

Molières werk was populair bij het Parijse publiek. Dat kwam vooral doordat zijn stukken grappig waren, maar er waren ook andere redenen voor die waardering.

2p 6 Noem twee kwaliteiten van zijn werk die hieraan bijdroegen.

“Voor een Frans aristocraat betekende zijn opwachting aan het hof niet alleen dat hij zich onderwierp aan een onverbiddelijk werktuig van culturele onderscheiding. Het betekende ook een kans om deel te nemen aan het meest verkwistende en opwindende amusement dat in heel Europa te vinden was.” (T.C.W. Banning)

Molière kreeg ook opdrachten voor theaterproducties in Versailles. Lodewijk XIV liet hier tal van feestelijkheden organiseren voor zichzelf en zijn hofadel.

2p 7 Leg uit wat Lodewijk beoogde met het creëren van zo'n 'feestcultuur'.

“Lodewijk XIV schiep, eerst in de koninklijke paleizen in en om Parijs en definitief in Versailles, een koninklijke cultuur die niet alleen zijn eigen monarchie stabiliseerde, maar die een voorbeeld werd voor bijna heel de rest van Europa. (...) Op het hoogtepunt van zijn macht presenteerde de Zonnekoning het perfecte huwelijk tussen ‘culture and power’.”
(T.C.W. Banning)

- 2p **8** Leg uit welke relatie er bestond tussen ‘culture and power’, tussen cultuur en machtspolitiek onder Lodewijk XIV.

Blok 2

Dit vragenblok gaat over vernieuwing en traditie in de danskunst op het breukvlak van de late Romantiek en de Cultuur van het moderne. Het ballet in Rusland rond 1890 komt aan bod en de periode van de Ballets Russes tussen 1909 en 1929.

tekst 3 *Het ballet De Schone Slaapster ging in 1890 in première bij het Keizerlijk Ballet van Sint Petersburg. In videofragment 2 zie je het Rozenadagio uit de eerste akte, waarin vier prinses dingen om de hand van de zestienjarige Aurora.*

tekst 4 *“De Schone Slaapster is een verhalend ballet, maar stijgt daar ver bovenuit doordat het uitgroeit tot een groots gevecht tussen goed en kwaad. (...) Aan de andere kant kan het avondvullend werk in een proloog en drie bedrijven ook worden gezien als het laatste grote ballet de cour.” (C. van de Weetering)*

video 2 *Hoewel De Schone Slaapster geen zeventiende-eeuws hofballet is, vertoont het volgens bovenstaand citaat toch overeenkomsten met een ballet de cour.*

- 3p **9** Noem drie overeenkomsten.

video 2

Het *Rozenadagio* is een duidelijk voorbeeld van een dansdivertissement.

- 2p **10** Leg aan de hand van het videofragment uit wat onder een dansdivertissement wordt verstaan. Noem twee aspecten.

tekst 5

video 2

video 3

In het *Rozenadagio* volgt Tsjajkovski de traditie van de destijds gangbare balletmuziek. In de scène waarin Aurora zich prikt, doorbreekt de componist deze traditie.

- 2p **11** Leg dit uit aan de hand van het contrast tussen de muziek van het *Rozenadagio* en de scène op videofragment 3.

afbeelding 1

afbeelding 2

afbeelding 3

afbeelding 4

De bloei van het ballet in Rusland was de basis voor het succes van de Ballets Russes van Serge Diaghilev in West-Europa. Deze Russische impresario exporteerde vanaf 1906 Russische beeldende kunst, muziek en dans naar Parijs. Met het eerste seizoen van de Ballets Russes toonde hij in 1909 een artistiek en technisch hoogstaande danskunst aan het Parijse publiek, met sterdansers als Vaslav Nijinski en Anna Pavlova. Choreograaf Michael Fokine introduceerde het expressionisme in de klassieke danskunst.

De vernieuwingen van de Ballets Russes betroffen niet alleen de danskunst zelf, maar ook de decors, kostuums en muziek.

- 3p **12** Leg uit in welk opzicht decors, kostuums en muziek destijds vernieuwend waren.

Diaghilevs Ballets Russes hadden veel succes bij het Parijse publiek.

- 1p **13** Geef hiervoor twee verklaringen.

Door de omstandigheden van de Eerste Wereldoorlog en de Russische Revolutie was Diaghilev genoodzaakt om steeds vaker niet-Russische kunstenaars te contracteren voor de producties van de Ballets Russes. In 1916 gaf hij Franse avant-gardisten opdracht voor de creatie van het ballet *Parade*, waarvoor Jean Cocteau het idee en libretto had geleverd. Leonid Massine verzorgde de choreografie, Pablo Picasso de decors en kostuums en Erik Satie componeerde de muziek voor *Parade*.

Dat er juist in het begin van de twintigste eeuw een samenwerking ontstond tussen verschillende kunstdisciplines kan in verband gebracht worden met de positie van de kunst op dat moment.

1p **14** Leg uit waarom kunstenaars in het begin van de twintigste eeuw gingen samenwerken.

afbeelding 5 *Parade* gaat op 18 mei 1917 in première in het Parijse Théâtre du Châtelet. Als de muziek begint en het rode toneelgordijn wordt opgetrokken verschijnt er een groot voordoek, geschilderd door Picasso. Je ziet dit doek op afbeelding 5 en je hoort de muziek die daarbij wordt gespeeld.

Picasso's voordoek kan beschouwd worden als een beeldende ouverture.

1p **15** Leg dit uit aan de hand van de voorstelling op afbeelding 5.

afbeelding 5 Het voordoek wordt opgetrokken en de voorstelling begint. Op afbeelding 6 zie je het
afbeelding 6 zwart-witte achterdoek dat het decor vormt. Het is eveneens door Picasso geschilderd en contrasteert sterk met het voordoek op afbeelding 5.

1p **16** Beschrijf, afgezien van het kleurgebruik, het contrast tussen het voor- en achterdoek.

afbeelding 5 *In muziekfragment 1 hoor je de muziek bij het voordoek (afbeelding 5), gevolgd door de*
afbeelding 6 *muziek bij het begin van de voorstelling.*

muziek 1 Ook in de muziek is sprake van tegenstellingen. Zo is er duidelijk een verschil in klanksterkte tussen het begin en het einde van muziekfragment 1.

2p **17** Beschrijf nog twee muzikale veranderingen die in de loop van het fragment optreden.

Het contrast tussen voordoek en achterdoek en de overgang in de muziek kunnen gezien worden als een artistieke stellingname, als je uitgaat van wat de makers van *Parade* beoogden.

1p **18** Leg dit uit.

afbeelding 1

afbeelding 2

afbeelding 3

afbeelding 4

afbeelding 7

afbeelding 8

tekst 6

video 4

Op afbeelding 7 en 8 zie je de kostuumontwerpen uit Parade voor de Franse en de Amerikaanse manager. Op videofragment 4 zie je de managers dansen.

Picasso ging met deze kostuumontwerpen nog een stap verder dan de vernieuwingen die de ontwerpers van *De Vuurvogel* en *Le Sacre du Printemps* introduceerden.

1p **19** Leg dit uit aan de hand van de kostuums op afbeelding 7 en 8.

afbeelding 9
afbeelding 10

In 1921 greep Diaghilev terug op de erfenis van Petipa en Tsjaikovski en bracht hij in Londen de eerste voorstelling in West-Europa van *De Schone Slaapster* in nagenoeg de oorspronkelijke choreografie. Voor deze avondvullende, kostbare 'mammoetproductie' ontwierp Léon Bakst ruim driehonderd kostuums en vijf 'sets'. Na drie maanden werd de productie echter stopgezet omdat Diaghilev niet uit de kosten kwam. Teleurgesteld verliet hij Londen en liet alle kostuums en decors achter ter delging van zijn torenhoge schulden. Hoewel de première een redelijk succes was en het stuk drie maanden lang volle zalen trok, waren kenners van de Ballets Russes niet te spreken over deze productie. Een criticus was zelfs van mening dat het gezelschap met *De Schone Slaapster* een vorm van zelfmoord had gepleegd.

2p **20** Leg uit waarom kenners deze *Schone Slaapster* niet konden waarderen. Geef twee redenen.

tekst 3

Het *Schone Slaapster*-project van Diaghilev is desalniettemin van groot belang geweest voor het ballet in West-Europa.

2p **21** Geef aan wat dit belang inhoudt en geef daarna aan in welk opzicht de Ballets Russes belangrijk zijn geweest voor de balletgeschiedenis.

Blok 3

Dit vragenblok gaat over de hip-hop opera *Rome & Jewels* van het Amerikaanse gezelschap Rennie Harris' PureMovement. *Rome & Jewels* was in 2001 in Nederland te zien tijdens het Holland Dance Festival in Den Haag.

video 5

In videofragment 5 zie je een gedeelte uit een documentaire over hip-hop, met daarin een scratchende disc-jockey of dj. De dj van de hip-hop treedt met zijn draaitafels en andere geluidsapparatuur op als was hij de sologitarist van een rockband. Hij heeft zich hierdoor tot een creatieve (creërende) muzikant ontwikkeld.

1p **22** Noem twee aspecten van deze nieuwe rol.

tekst 7

video 6

In videofragment 6 zie je een gedeelte uit de clip *The Message* van Grandmaster Flash. Dit nummer wordt als een mijlpaal beschouwd in de ontwikkeling van de hip-hop, omdat voor het eerst een niet mis te verstane boodschap wordt gegeven.

2p **23** Geef aan welke boodschap wordt overgebracht en bespreek de manier waarop deze gestalte krijgt in de videoclip.

tekst 8

Het gezelschap Rennie Harris' PureMovement presenteerde de hip-hop opera *Rome & Jewels* in het theater. Deze opera is gebaseerd op het verhaal *Romeo en Julia* van Shakespeare (1564-1616) en geïnspireerd door de musical *West Side Story* van Leonard Bernstein (1961) en de film *Romeo and Juliet* van Baz Luhrmann, met Leonardo DiCaprio en Claire Danes in de hoofdrollen (1996). Hierin werd het verhaal van *Romeo en Julia* vertaald naar het eigentijdse leven in de grote stad.

Het thema van *Romeo en Julia* bleek zowel inhoudelijk als in cultureel en commercieel opzicht een goede greep van Harris.

2p **24** Leg dit uit voor twee van deze drie aspecten.

Het feit dat Harris de hip-hop naar het theater brengt, past binnen een postmoderne cultuuropvatting.

1p **25** Leg dit uit.

tekst 8

video 7

In videofragment 7 zie je een gedeelte van de strijd tussen de Monster Q's en de Caps. Deze strijd wordt verbeeld in dans.

2p **26** Noem drie manieren waarop dat gebeurt.

video 7

De hip-hopdans, die op straat ontwikkeld is, is hier theaterdans geworden.

2p **27** Met welke theatrale middelen is dit bereikt? Noem er twee.

tekst 9

video 8

In videofragment 8 zie je een gedeelte uit de voorstelling waarin teksten uit Shakespeares *Romeo en Julia* worden gebruikt. Hoofdpersoon Rome houdt zich niet aan de serieuze stijl van acteren die je bij deze passage van Shakespeare zou verwachten. Daarmee relateert hij de ernst van de tekst.

2p **28** Noem drie manieren waarop dat gebeurt.

muziek 2

Rome & Jewels wordt op affiches en in de pers een hip-hop opera genoemd. De theatermuziek van deze opera is gebaseerd op een grote variëteit aan muziekstijlen en wordt live uitgevoerd door dj's.

2p **29** Noem drie aspecten van de muziek in fragment 2 die kenmerkend zijn voor hip-hop.

muziek 3

Door de eclectische en technologische benadering wordt deze theatermuziek ook wel 'sound design' genoemd.

2p **30** Noem aan de hand van muziekfragment 3 drie muzikale aspecten van het sound design.

muziek 3

1p **31** Waarom kan hier gesproken worden van sound *design*?

"Aan alles in Rome & Jewels proef je dat er met man en macht wordt gezocht naar een eigen kunstvorm en theatertaal op basis van het vocabulaire en de cultuur van de hip-hop. Verfrissend en spannend." (Mirjam van der Linden in de Volkskrant, 2001)

Rome & Jewels had evenals andere theaterproducties van Harris' gezelschap veel succes. Ook in Nederland trok het volle zalen. Toch was niet iedereen onder de indruk. Conny Jansen, een bekende Nederlandse choreografe, zei in een interview: "Het blijft toch een beetje Amerikaanse show met vormingstheater."

1p **32** Vind je dit een terechte kwalificatie? Geef een argument voor je mening.

Hip-hop heeft zich in de afgelopen 25 jaar ontwikkeld tot een belangrijk verschijnsel in de huidige westerse maatschappij. Zowel de verschijningsvorm als de 'ideologie' blijkt velen aan te spreken.

2p **33** Geef hiervoor een verklaring. Betrek beide aspecten in je antwoord.